Schuyt-praetgens,

Op de Vaert naer Amsterdam/

tusschen een Lantman, een Hovelinck, een Borger, ende Schipper.

De Landtman.

WY zijn hier een cleen geselschap/ende mogen deen dander mackelick toespraten. Wie sal ons wat nieus seggen vanden Paps?

De Hovelinck.

Den Paps liebe vaer/ die is noch wijt te soecken.

De Borgher.

God betert dat hy so traghelick voortcomt/ en datter so vele zijn die meer na den Krijch dan na den Paps haken/ ende dat om haer eygen profijt.

De Schipper.

Wel/ wat goets mach ons doch vanden paps komen?

De Borgher.

Vraecht ghy dat maetroos: maer neeringhe ende welvaren: vrede ende ruste inde Landen: dat het bloetstorten ophoude: dat de grote lasten en schattingen verminderen: ende noch veel ander verlichtingen in steden ende landen. Is dat geen goet?

De Lantman.

Iaet/ Iaet/ wel dubbelt over/ en anders en mogē wy boerē trest niet langer houdē.

Schipper.

Ho/ ho/ daer rekenen wy kalissen meer scha dan voordeel by: desen stilstant heeft alree menich arme rupter gemaect: wy schippers en voerluy pleghen gelt te winnen als slick: met de Leghers te volghen/ ende ooc binnen slants: maer nu loopt het heel schrael af/ ende boven dien wort alle dingen veel dierder/ so dat wy qualick van deen broot tot dander comen connen.

Borgher.

Ja mochtet paps zijn schipper/ dat soude wel beterē/ want daer soude meer handelinge vallen van deen lant op dander/ maer nu zijn wy tusschen thangen en worgē/ daerom beclaech ic dat de sake so lange vertreckt: Daerentusschen laet de schippers het bier wat sparen/ sy sullen te beter aen broot geraken.

De Hovelinck.

De gemeene man weet qualick wat hy wenscht ofte claecht/ hy siet niet voorder dan voor aen: de soetichept vanden name paps heeft hem also verblindt/ dat hy niet mercken en can wat swaricheden daer achter schuylen.

De Lantman.

Wel wat swaricheden mogen te vreesen zijn/ als wy goeden paps mogen crijgen?

Hovelinck.

Dats veel gevraecht ende wel besloten/ als wy eenen goeden paps mochten becomen/ maer die is van dit volck op dese voet niet te verwachtē: sy soecken in dese handelinghe anders niet dan hun voordeel te doen/ het sy met ons yet te ontrecken van dat wy door groote moeyte vercregen hebben/ of de landen oneenich te maken/ of de secreten van den stae: des landts te bespieden/ ofte eenighe herten tot hen te trecken/ door schoon praten ofte Hoofsche treecken: Daer toe sy oock geen geschencken sparen sullen/ indien sy slechts yemant vinden diese accepteeren wil; ende dit zijn de Spaen-

sche ende Italiaensche Vrijgen/ die sy weten te bereyden/ om also door deen wech ofte dander tot haer meninge te geraken.

Borger. Ja alsoo hoor ickse veel spreken/ die meer profijt wt den oorloch dan wt den payts verwachten.

Lantman. Dats waer/ maer waren sy in onsen staet sy souden wel anders kallen.

Schipper. Wel/ hoe Duyvel mogen de boeren dus seere klagen/ bysonder in desen hoeck lants daer sy met vreden sitten/ ende al wat sy ter mart brengen so dier verkoopen/ sy zijn Rijcker dan opt ten genigen dagen/ ende domineren als Gravē kinderē.

Lantman. Goe mannen/ dat vernemen wy alderbest/ dan diet niet gevoelt dien ist quaet diets te makē; maer siet over maes eñ ooc hier in Hollant/ hoe menich Huysmã van zijn woninge moet ruymen/ of ten minsten de selve verkopen ende weer inhuerē: siet ooc wat volck datse kopen/ offe niet veel al door dese oorloge rijck zijn geworden.

Hovelinck. Dat veel huysliedẽ beroyt worden/ dat en doet dē crijch alleene niet/ maer meest hen quaet regiment/ als drinckē/ dobbelē/ tuyssen/ malle coopmanschappen/ om groote wijnkoopen te vinden/ henlieder groote kermissen/ openbare bruylofteu/ brasseryen/ vastelavontfeesten/ ende ander Jaertijden die sy met grootē overdaet onderhouden: Item het domineeren eñ braveeren van henlieder kinderen/ met gout/ silver/ boorden/ koorden/ al veel boven haren staet.

Lantman. Wel vaer/ tis ymmers een arm dorp daert nimmer kermis is/ tis wel wonder datmen ons dus benijdt dat wy sommels eenen blyen dach hebben/ eñ eenich vermaeck van al onsen arbeyt/ daer voor wy het gehele Jaer so seer moeten slaven eñ sparen om de schattingen ende ongelden te betalen: eñ daer tegens sietmē niet aen dat die van onsen suerē arbeyt rijck worden/ alle dage den wijn wt silverē schalē drinckē/ eñ onnuttelick verdoen/ tgene ons wort afgeschat: eñ voort datmē sent vant domineren der jonger luy/ dat en zijn niet onse kinderē/ maer de dienstboon die ons de grote hueren afdringen/ of sy willen opt lant niet dienen/ de knechts die lopen inden crijch oft op de schepen/ de meysens inden Haech en elders in herbergē/ moskottē ende hoerhuysen/ soecken daer het lichte crijchsvolck eñ weelige hovelingen/ daer sy luy ende lecker onderhouden werden/ daer en spreecktmen niet op/ dat gaet al voor vol deur/ maer wy arme boerē mogē niet eē pãkoec backē/ of het wert over al gerokē eñ benijt.

Burger. De Lantman spreeckt seer wel/ en int selve perket zijn oock de Renteniers eñ gemeen borgers/ die geen officien bedienē of yet ter hant trecken dat het hof ende oorloge aengaet/ die veratmen van daech te daech/ maer dander wordē welvarende. Het kleenst officiergē dat te hoof of inden crijch is/ dat vermach zijn meester in sijd/ eñ fluweel te gaen proncken/ ick laet staen de groote broecken/ die met de bommelsche mate meten/ daer icker wel veel van hebbe gekent/ die noch over luttel Jaren hen soberlick moesten lijden/ maer nu zijnt groote Signeurs/ sy hebben by duysenden/ timmeren huysen als kercken/ eñ houden staet al waren sy vanden besten Adel/ Ja gaen dien in prachten verre te boven/ ende dus komtet dat sy na geen payts verlangen.

Hovelinck. Ghylieden accordeert wonder wel/ eñ hebt al vry wat veel geseyt/ ende offer wel wat aen mach zijn/ nochtans metet al te breet uyt/ quaemt voor de sommige tsoude wel qualick genomen zijn: dan wy zijn hier in goet geselschap wy willen deen dander niet behalen: Ic weet dat elck zijn leet smertet/ maer denckt tis een quaet Lant daer niemant geen voordeel heeft/ het heeft altijt inde werelt so toegegaen deē rijst dander daelt/ die tgeluck vangt die heeftet/ maer siet toe dat hijt houden mach.

Lantman. Tgaet wel toe ghy hebtet goet praten/ maer ick wilde datse hier waren eenige die ick wel ken/ ick sou noch wel wat aers seggen.

Borger. Tis hooch genoech vaer/ ghy soudet doch daer met niet beter maken/ maer laet ons wat hooren vanden payts/ dese goede Heer koemt dagelicx te hoof/ hy sal ons wel wat seggen.

Hove-

Hovelinck: Daer ware wel veel te ſeggen/ maer ten is daer mede niet te doen: ooc iſt geen wijſheyt al te ſeggen wat men weet ende denckt.

Lantman. Y gants wiſt ic wat/ ic ſoudet wel durven op zijn boers wt bollen/ dē waerheyt ſchaemt haer niet.

Borger. Ghy ſout uwen mont oock wel mis kallen/ tis beter geſweghen/ dan van ſpreken hinder gecregen. Dan ten propooſte Monſ[r]. ſegt ons wat.

Hovelinck. Om dat ic ſie dat ghyliedē goe borſten zijt/ eñ geſeyt is dat wy elcander niet behalen willen/ ſo ſal ick hier/ als onder de rooſe/ wat vry wt ſpreken/ wat mijn verſtant is van deſen handel: ghylieden en meeſt al het gemeen volck verlanghen na Vrede/ ic hout ooc met u lieden/ al ben ic een Hovelinck eñ Soldaet/ ſo verre wy tot eenen goeden eñ verſekerden vrede mochten comē/ want ick/ met veel goede patriotē/ die lijf ende goet voor de Religie eñ t Vaderlant hebben gewaecht/ die zijn den oorloge ſat/ ende ſouden daer geerne wt ſcheyden als wy vercregen hadden tgeen daerom wy de wapenen dus lange hebben gevoert: maer (als geſeyt is) ic ſie met dit volck in deſe handelinge daer toe niet te geraken.

Borger. Maer waerom dit volck? tzijn immers eenige van die dē pays in Vranckrijck ende Engelant hebben gemaeckt.

Hovelinck. Kendy tvolcxken te recht/ ſiet ghy niet dattet Spangiaerts zijn/ ofte deurtrapte geſpanioleerde gaſten? Juriſten/ Cooplieden? daer by ooc een Munnick? ende wie weet noch hoe veel Papen? welck zijn de liſtichſte ſtaten van volck diemen ter werelt vint: alſo dat die liſtichheyt begheert te leeren/ maer en behoeft by een van drien ter ſcholē te gaen: gedenckt dan wat de meeſters (al by een zijnde) booſheyt mogen verſinnen. Dat ſy elders de payſen hebben gemaeckt/ dat heeft op die moere gelegen/ om ons beter machtich te zijn/ ende daer naer oock de ander: oock is een grooc verſchil tuſſchen ons ende dander Coninckrijcken/ die haer eygen Coningen hebben/ ende alſo bequamelick geſcheyden connen zijn/ maer deſe en ſal den Spangiaert nimmermeer ſo vry achten/ ende al waert oock ſo/ ſy mogen ſeer qualick vanden anderen geſcheyden blijven.

Borger. Sy hebben nochtans haer Commiſſien vanden Coninck ende Aertſhertoge/ de welcke te voor oock hebben verclaert deſe Landen voor vry te kennen/ eñ daer op inder eewicheyt niet te pretendeeren/ ja ſelfs tytelē eñ wapenen te quyteeren. Ick weet oock/ dat een/ niet van de minſte/ comende int lant/ geſeyt heeft dat de landen al vercrijgen ſouden wat ſy begeerden: want de Aertſhertoghe die wilde pays hebben: wat ſoudemen meer connen eyſſchen/ of men ſchoon den Coninck gevangen hadde?

Hovelinck. Dat zijn anders niet geweeſt dan Spaenſche eñ Italiaenſche Vijgen/ of Bourgonſche lockaſen/ om de onſe inde handelinghe te trecken: maer nu daer toe gecomen zijnde/ hoortmen wel hoe zijt gemeent hebben/ men ſict wat ſwarichedē by hen worden gemaect/ dat de Landen op de Indien ſouden handelen: eñ wat voordeel ſy daer in ſoecken/ is genoech verclaert in verſcheyden tractaten. Aengaende de Limyten was ooc te voor verdragen dat elck ſoude behouden wat hy hadde/ ten waer by beyder bewillinge eenige plaetſen te verwiſſelen: Nu ſtaen ſy daer op ſeer ſterck/ dat ſy geheel Vlaender eñ Brabant willen vry hebben voor den Aertſhertoghe/ om ons alſo te ontblooten der beſte voorſchantſen van Hollandt eñ Zeelant. Sy derven ooc wel eyſſchen de geeſtelicke goederen/ eñ eenige domeynen voor den Koninck ofte Eertſhertoge: Jc dencke ſy ſullē noch ten laetſten Vliſſinge eñ den Briel tot haer verſekerheyt begeeren. De Religie welc het principael ende meeſte ſtercte vande Borgerlicke eenicheyt is/ die ſoecken ſy ooc te krencken/ of ten minſten de Paepſche afgoderien hier in te voeren/ eñ alſo ſietmen dat ſy in als op haer voordeel wt zijn: ſprekēde met den mont van ons voor vrye Landen te kennen/ maer ſoecken inder daet ons tot de wterſte ſlavernye te brengen.

 Borger

Borger. Maer hoe passē dees dingen met de eerste contractē/ in welcke de Coninc eñ Aertshartoge hebben verklaert/ op de landen niet te pretendeeren/ daer van oock brievē eñ segels sijn gepasseert/ daer by dat ooc de Munnic op sijn sielē salichept heeft verklaert/ dat het ter goeder trouwe gemeent was/ ja meer de duyvel siel eñ lijf gegeven soot anders waere.

Hovelinck. Daer op al en passen sy niet een sier/ als sy maer bedriegē mogē/ het is eē Artijckel vant Rooms Catholijc geloof/ int consilie te Constans beslotē eñ dadelic aē Johan Hus int werc gestelt/ datmē geē ketters (daer voor sy ons houdē) geloof noch trou schuldich is/ daerō en achtē sy op segel noch eet/ noch hantteeckē noch beloftē als sy voordel sien: eñ wat de Munnic belangt sijn sweeren eñ vloecken is niet een ding te achten/ gelijck van alle die so gereet haer sielen salichept te pande stellen/ eñ tis seer te twijffelen of sy ooc geloovē datter sielen salichept of verdoemenisse/ engel ofte duyvel sy. Wat voort aēgaet de reste sy soudē wel lichtelic seggē alst haer helpē mocht dat de Munnic sijn last heeft te buytē gegaē/ eñ meer toegeseit dā hi macht hadde te gevē/ eñ tmach daerom sijn dat hi so lang wtblijft/ wie weet waer hē sijn meester gesondē heeft.

Lantman. Wel/ wat wat/ wat hoor ic hier al/ dus ist niet wonder dat den paps niet seer voortgaet/ ic versta datter verscheyden dingen inde wege sijn/ als de scheepvaert/ de Religie/ de lemijten eñ confiscatien/ maer om van de twee eerste te spreken/ is aen die soo veel gelegen? wat brengt ons de vaert op Indien in anders dan voor sommige coopluy en bewintyebbers die daer door Rijck worden? eñ de Religie wat leyt daer aē of die Paeps of Geus/ of van beyts is/ als elck een mach doen so hijt verstaet.

Borger. Vaer ghy spreect na u verstant/ het welc in die saken niet groot is/ tis wel te hooren dat ghy de tractatē op desē handel wtgegaen niet hebt gelesen noch gehoort/ de welcke met goede redenen bewijsen dat daer aen seer veel gelegē is: de Indien hebben te veel gekost om die so te verlaten/ en den Koninc het mes te geven om ons eñ die arme Indianen de keel af te snijden: de landē hebbē ooc te veel geledē/ om de Pausche grouwelē wt te roepen/ eñ de Kercken na Gods woort te reformeeren/ dan datmen so lichtelick tot veranderinge soude comē/ eñ des te min also sy de onse geen vryheyt met allen geven: sy beginnē nu ter tijt wreeder te zijn dan in seven jaer hier te voor: sy hebbē in tvoorgaende iaer te Gent/ eñ in West Vlaender die om de Religie gevangen waren/ vry gelatē/ maer nu zijnder van nieus eenige door bevel vandē Bisschop van Yperen gevangen/ eñ veel veriaecht/ om dat sy te paesschen niet gebiecht noch gemist haddē/ of in hare huysen de Schriftuere haddē gelesen. Daerom ist vreemt datmen de Papē hier so veel toelaet. Spinola laet de Misse genoech opētlic in zijn Hof doen/ en ander grillen van theylich graf bedrijven: daer loopt het volc deen wt malle devotie/ dander wt nieusgiericheyt/ de derde wt een trots van de gereformeerde: eñ voort worden de Papisten over al so stout/ als of zijt alreede gewonnen hadden.

Hovelinck. Dat Spinola sulcx wort toegelaten/ dat is na gebruyc van vreemde Ambassadeuren: eñ staende desen handel en wilmen so nauwe niet sien/ om te tonē dat wy niet willen tyranniseeren gelijc de Spaense Inquisitie/ maer alst een ent heeft daer sal wel order gestelt worden: men weet wel wiese zijn die tot Spinolas Misse ende ledige graf gelopen hebben/ men salder eenige wel vinden/ sHeeren peeren en rotten niet.

Borger. Dat Spinola sulcx doet wort niet gemeyn gebruyck verschoont/ hoe wel in gereformeerde Landen sulcke afgodische grouwelen niet behooren geleden te zijn: het wierde Duc Dalenson t'Antwerpen ooc toegelatē/ maer hoe verginckt? dat vernamē de Borgers wel in de Fransche furie dē 17 Jan. 1583, daer der moorders loose was Vive la Messe. maer tis noch min te verdragen datmen om der vreemdē vyandē wille de inwoonders so veel toegeeft: want daer door winnen sy veel wanckelbare hertē: de partiale worden stouter/ eñ crijgen also vry acces by Spinola, die hem mogē aenbrengen al wat sy tot zijn profijt weten eñ connen bespiedē: eñ datmē wil toonen so tyrannich hier niet te zijn als by henlieden/ dat is genoech openbaer/ alsmen een yeder zijn

geloorte vry laet beleven/ ſonder dwanck van conſcientie.

Schipper. Smijt wt dẽ vertwijfelden hoop/ wat doetmen met dit Spaens geſpuys ſo lang int lant/ ſy ſullenter vol jonge Spangiaerts makẽ/ fore viliaco: ey mochtẽ wy kaliſſen achter die ſilveren kneken ende goude ketens comen/ ſakerloot hoe ſoude ick mijn dreggens beſigen.

Hovelinck. Hout Schipper hout/ tis te hooch geblaſen/ ſodanige propooſtẽ ſtrecken tot oproer/ welcke u noch niemant betamen/ de Heerẽ wetẽ wat ſy te doen hebbẽ/ hoe wel tſmiſhaecht veel goede patrioten dees lange handelinge en groote vryheden die de partien gebruycken/ want behalven de Pauſche ſuperſtitien ſo hebben ſy hare Spions alſins by den Papiſten/ ſy krijgen kontſchappen wt alle ſtedẽ/ hoet daer geſtelt is/ wat regeerders/ hoe tvolck geſint is: twijfelt niet of ſy hebben de ſumma eñ getal uyt alle landẽ van herwaerts over/ hoe veel vriendẽ ſy daer vindẽ ſoudẽ alſt pas gaf/ het geloop is ſonder ent int hof van Spinola by dagh eñ nacht/ eñ is te beduchten ſo ſy geen pays na hare ſin konnẽ bedingẽ/ dat ſy ter gelegener tijt een oproer int lant ſullẽ aenrechten/ ſy mogen als ſy vertrecken een hooft int lant laten/ of in elcke ſtadt/ want ſy zijn eenen grooten hoop/ al meer als tot een vredehandel behoeven: en wat wonder waert dat eenige goede hooplupden onder hen waren die hier ſoudẽ blijvẽ/ als dander vertrecken/ om van binnen lants de oproerige aen te voeren/ als Spinola van buyten aen komen ſoude/ tot welcken eynde oock ſtrecken mach dat ſy over al trecken/ van ſtadt tot ſtadt/ om alſo alle ſterckten eñ gelegentheden te beſpieden/ alle dijcken ende rivieren te peylen. Spinola ſelfs die is op den Paeſchdach achter ſGraveſant op de mont vande Maſe geweeſt beſichtigen/ eñ heeft vande Zeeluydẽ ondervracht hoe eñ waer de diepte vander Maſe gelegen ware: daer wt wel is te mercken dat ſy geen gedachten hebben de landen yet goets door deſe handelinge toe te laten/ maer door gheveynſde pays of oorloge uit net te brengẽ. Borger. Maer weten de Heerẽ Statẽ dit niet? het hoort hen geopenbaert: yegelic behoort hem ſelven te quijten: wy ſtaen al onder den eedt/ eñ zijn gehouden aen te brengen wat wy hooren ſtreckende tegen tgemeen welvaren des lants. Hovelinck. Sy weten genoech/ dan wat ſy voor hebben is God bekent: ic achte dat ſy dẽ vyant willen de mate goet doen/ om hen ende al de werelt te doen verſtaen dat ſy immer den vrede begeeren/ eñ geen oorſake willen zijn van langer oorloge: daerom gevẽ ſy hem dẽ vollen toom/ ſy latenſe ouer en weder trecken/ te Bruyſſel eñ in Spangien/ ſo dickwils alſt hen belieft/ ſy blijuen wt na hen gevallen/ eñ excuſerent met een ſchoon praetgen of hooſſchen brief: men verlangt de treves deen reys voor dander na/ eñ dit al om te toonen datment ter goeder trouwe meent. Dan ſien wel toe datmen niet te veel zijn vyant vertrouwe.

Schipper. Ja legtet ſo af met Jan van Leyen/ maer ic hoore ſomwijlen wel ander vogelen quelen/ deen van doorſchieten met ronde Spaenſe ſchijven/ dander van doornaeyen met Indiaenſche Naelden: de derde van verhangen en verreycken aen goude ketens/ en wat weet ic meer/ ick kent niet al heugen.

Borger. Bat Schipper ſwijcht/ datmen niet en weet behoortmen niet te ſeggẽ/ ghy bolt te vry wt al wat u voor de tonge comt/ dan dat is u luy maniere.

Schip. Waerom ſou ic ſwijgẽ/ men dructer boeckẽ vã diemẽ op alle martẽ vercoopt.

Borger. Ja men druct en vercoopt wel ſo veel/ twaer beter gelaten.

Lantman. Maer ſoudet ſo toegaen/ ic en had noyt daer op gedacht: wy boerẽ handelen al ter goeder trouwen/ dat wy toeſegghen dat houden wy goet/ al waert achter een Hoybarch/ ons woort is onſe ſegel: wel ſoudet by groote Heeren anders zijn?

Hovelinck. De Schipper werpter al te plomp wt/ de Lantman is in deſe ſakẽ al te eenvuldich/ twaer goet dat alle menſchen ſo waren: maer doprechticheyt is wt de werelt: doch wy hebben geen reden te twijfelẽ vande getrouwicheyt der Heerẽ Statẽ/ want haer voorgaende getrouwe eñ voorſichtige Regieringe verſekert ons genoech/ dat ſy tlants welvaren behertigen/ maer is alleen te wenſchẽ dat God de ſelve by de

goede reſolutien eendrachtich wil behoudē/ op dat ſy door geen middelen het ſy van ſchoon praten/ geveynſden ſchÿn/beloften/noch gaven/ hen bewegen laten:hoe wel te denckē is dat het de partye op alle middelē veſoeckt/dē raet die Lipſius dē Spangiaert voortÿts gegevē heeft is by hem niet vergeten/daer op dat wel ſtaet te lettē. Tē anderē is oock wel te wenſchē dat niemant hem door zÿn paſſien late verblindē/ want onder den ouden Adel zÿnder veel die niet lÿden mogen/ dat de cooplydē ſo ſeer proſpereren/daer ſy ten achteren gaen/door dien ſy van henlieder Lantpachten/ Renten/ eñ tienden niet wel betaelt worden/die zÿn dē crÿch ſat eñ roepē om vrede/ het gaet hoet mach/en ſouden alſo upt een jalouſie lichtelick beſtaen/twelck ſy en haer nacomers te laet beclagen ſouden.

Borger. Niet alleen dē oudē Adel/ maer oock de Borgers eñ Renteniers hebben al wat reeus/ trouwē niet ſo ſeer op de cooplup/ want die brengē het lant groote profÿtē aen/maer veel hebbent meeſt op den nieuwen Adel ende Rÿckdom geladē/en op al die in officien zÿn/want die worden al tſamen ſo Rÿck dattet onſprekelick is/eñ men kan qualic geloovē dat ſy daer al rechtveerdelick aen comē/ noch dat ſy op hare gagien ſo veel profÿteren mogē/ maer meer dat ſy tlants middelen groflick beſtelen/ eñ de gemeēte te meer geſchat wort/ om dat volc Rÿc te makē/dit brengt groote murmuratie onder alle man/eñ des te meer al wort het al gewetē/ datmen geen ſtraffe daer over en doet.

Schipper. Hang op Dieven en Schelmen die het lant beſtelen/ worden rÿck alſt water diep is/ en zÿn ſo vreck teghens ons arme borſten/ dat ſy ons niet een kanne biers en gunnen.

Hovelinck. Van hangen ſietmē al te leelick Schipper/dan tis meer dan te quaet/ het Recht ſchÿnt upt de landen gebannen te zÿn/neven en favoriten wordē tot officien gevordert/ ſonder aenſien van bequaem ofte onbequaem/men verſorght niet dat de officien wel ſouden bedient worden/ maer om de perſoonē daer mede te dienē/dienēt gunt/de Religie wort niet gemeent noch voorgeſtaen alſt behoort/ Juſtitie wort geviolcert/om vriendē/geſchencken eñ eygen baet/veel officieren ſchrÿvē haer ſelven de macht toe die eertÿdē de proviſooren ende geeſtelicke houē plegē te hebbē/dat ſy alles ſouden om gelt vergeven/en noch erger ſy verkeeren het recht in onrecht eñ het onrecht in recht/na dat hen de gunſtē eñ eygē batē wÿſen:hier door vervallē goede poletien eñ borgerlicke ſeden/het volck int gemeen levē ofter geen Hemel/ Duyvel noch Helle en waer.

Borger. Daerom ſtaet te bevreeſē dat ons ſware ſtraffen nakēde zÿn/ het ſy in pays of oorloge/ de booſ heyt moet god verdrietē/ want ſy is te ſeer groot/ hy heeft de landen langen tÿt geſegent ende wonderbaerlick bewaert/tegens veel machtige vyandē/ maer wy zÿn te ondanckbaer/ zÿn lanckmoedicheyt roept ons tot bekeeringe/ maer wy worden erger/ daer ouer ſtraffen comen moeten iſt dat wy alſo voortvaren : dan wy treden hier buyten onſe beroepinge ende propooſt/het ſchÿnt of wy de Theologie wilden gebruycken/ maer dat ouergeſlagē: Monſr. wat dunckt u/ wat ent ſal dit ſpel nemen/de treves zÿn wederom verlangt/ en mē wacht op des Munnicx komſte upt Spaengien.

Hovelinck. O vrient het en is niet buyten onſe beroepinge dat wy de Theologie of Goddelicke leeringen ſouden verſtaen/ en daer van ſpreken/ wy hebben t'Evangelie hier ſo veel jarē gehadt/ ende menige Predicatie wt Gods woort mogen hooren ſo dat wy ons ſchamen mogen dat wy daer van niet meer weten te ſpreken: want het gelt een yegelick zÿn ſielen ſalicheyt. Aengaende nu de ſake vandē Pays/ic weet niet veel te ſeggen/ick ben wel de outſte die het hof gevolcht hebben/al by den oudē Prins hoochlof. memorie zÿn tÿt/ick hebbe verſcheyden ampten te hove als inde oorloge bedient/ al ben ick daer weynich by verbetert/ wy oude en wiſten de practÿcken niet

die

die de jonge geleert hebbẽ/wy plegẽ uyt liefde vãde Christelicke Religie eñ tvaderlant al veel te doẽ/en het onse daer by op te settẽ/maer tis nu al de kiste en tcygẽ lant/ daer de liefde toe streckt. De oude Geusen zijn veel al henen: de nieuwe wetẽ niet hoe diere ons de vryheydt der Religie en t Vaderlant gecost heeft: sy hebben de wreetheyt van Duc d'Alba ende meer Spaensche tyrannẽ niet gesien noch gesmaeckt: sy meenen dat dẽ Spaenschẽ aert eñ haet op de Neerlanders/ met dẽ ouden Coninck al gestorven zijn/ eñ dat dẽ Moor zijn huyt/ of den Luypaert zijn vlecken soude connen veranderen.

Schipper. Maer wat doetmẽ met dese Moren so lange int lant? waerom laetmense over al trecken? haer paspoort was om in den Haech te comen? Ick souse in ander steden daer sy geen paspoort hebben/ vast houden eñ rantsoeneren: eñ Spinola selfs met de ander/ dewyle sy hare Paspoorten te buyten gaen/ eysschende eñ doende tegẽs de eerste Contracten daer op haer Paspoorten gegeven zijn/ ende die daer streckẽ tot nadeel vande Landen/ men mochtse by de cop vatten/ als die haer selven onvry hebben gemaect: dat yemant van de onse aẽ gene zijde quamẽ/ eñ een tittel zijn Paspoort te buyten ginck/ men sou wel sien hoe hy soude varẽ: en waerom geeftmen haer meer vryheyt?

Hovelinck. Schipper maet/ ghy zijt al te streng/ wy moeten dit den Regeerders des lants bevelen/ die weten wat sy te doen hebben/ terwijlen sy hier zijn doen elders geen quaet/ en tquaet dat sy hier mochten doen is ouer thoochste: alle man begint te mercken wat sy door dees lange handelinge soecken/ daer wort oock al palm int vyer geleyt teghens haer praticken/ sy hebben met geen kinderen te doen/ gelijck sy wel mercken.

Borger. Maer ghy hebt geseyt/ hoe dat sy alle secreten van tlant bespieden/ grootẽ aenhanck makẽ om ons (wort het geen pays) lichter te overvallen/ eñ wort het pays so sullen sy veel vrienden hebben gemaeckt/ om ter gelegener tijt tot haer meninghe te komen: gelijckmen seyt dat sy van haer geven/ meer voordeel in desen stilstant gedaen te hebben/ dan in seven jaren met oorlogen.

Hovelinck. Ic gelove vast sulcx haer meninge te wesen: ooc tijt te winnen/ om des Coninck van Spangien schatten die wtgeput waren te verbeteren/ om also alst hem te pas komen sal zijn leet te wreken/ of oock wel om de nagebuerde Koningen/ door houwelick of ander middelen van ons te trecken/ op dat wy van hen geen hulpe souden meer crijgen/ maer zijn voornemen sal hem niet gelucken/ dewijle hy op bedroch uyt is/ niet achtende op segelen/ eeden/ noch beloften/ God sal zijn meneedichept en valschept straffen: ende dewijle wijt ter trouwen menen/ so sal hy onse sake segenen/ ist dat de landen langer in oorloge blijven moeten/ en also hare vryheyt voorstaen/ sy sullen God voor al tot haren bystant hebben/ ende dien vertrouwen/ die salse niet verlaten: die sal oock de herten van ander Coningen en Princen (die nu meer als oyt te voor de rechtveerdige cause der landen verstaen) bewegen tot onser hulpe/ ende sullẽ met ons in verbont blijvẽ/ wel wetende dattet dẽ Spangiaert niet alleẽ om ons maer oock om henliedẽ te doen is/ op dat hy eẽ Monarche worden mocht: eñ is also vastelic te hopen/ dat niet alleẽ dese geunieerde Provincien sullen voor t Spaensche gewelt en list bewaert blijvẽ/ maer dat oock de ander die noch verheert zijn daer uyt sullẽ werden verlost: ende wort het vrede daer sal goede order op als gestelt wordẽ om die wel te onderhouden/ het is de selve God die de oorlogen ende vreden regeert/ ende in als de zijne wel can bewaren.

Borger. Maer de Coningen zijn menschen/ sterflick ende ongestadich van sinnen: tis oock niet sonder sorgh/ dat door houwelicken van haer kinderen aen elckander groote veranderingen mochten outstaen: ooc staet te vreesen voor oneenichept onder de Provintien eñ steden der selver: de pijcken en jalousyen zijn te groot: den oudẽ Adel eñ Rijckdom sal den nieuwen niet mogen lijden/ elck benijt danders prosperiteyt.

Hovelinck.

Hovelinck. Wat ghy zijt te ſeer ſorchvuldich/ laet ons God vertrouwen/ diet dus
lange wel gemaeckt heeft/ die de landen inde ſwaertſte oorlogen heeft bewaert/ di
ſalſe wel voort konnen bewaren in vrede/ elcke provincie ſtadt eñ menſch ſal overlegg
wat tot ſijns ſelfs en tot ſijns naeſten behoudinge dient: den oudẽ Adel en Rijcdom ſa
bedencken dat hen ouders oock haer begin gehadt hebben/ ſo wel als deſe: ooc dat di
Eeldom niet al gelegen is inde afkomſte/ maer meer in Eedel deuchtſame dadẽ/ eñ in
Rijckdom van goede wercken.

Borger. Ho/ deſe dingẽ worden by velen niet verſtaen noch geacht/ maer meenen ſi
ſijn goet of quaet wijs ofte onwijs ſy moeten de werelt regeeren.

Hovelinck. Daer is aẽ/ maer dewijle ſy hen te hooch daer op verheffen ſo wilſe God
ooc ſomwijlen vernederen/ op dat ſy hen ſelven mochten leeren kennen.

Burger. Maer makent de nieuwe beter dan doude?

Hovelinck: Wy mogenſe ſo niet al over eenen kam ſcheeren/ daer ſijn onder de oud
al treffelicke mannen/ ooc onder de nieuwe/ die de landen goede dienſten hebben gedaẽ
die veel perijckel en ſwaricheydẽ wtgeſtaen hebbẽ/ het hare daer by op geſet/ eñ noch
de gemeene ſake der landen trouwelic handthaven/ deſen is niet te wangunnen/ dat ſi
wat verbeterẽ/ eñ met de hare daer van eerlic leven: maer ſijnder ander diet onrecht-
veerdelic verkrijgen/ en qualick gebruycken in prachten/ hoverdien/ braſſen/ hoereren
en ander ongeregeltheden des levens/ weeſt ſeker dat ſy ooc haren tijt hebben ſullen,
men ſalſe wel vinden/ de ſpongie vol ſijnde/ wort lichtelick wtgedruckt.

Borger. Maer evenwel ſo vrees ic ſeer voor een grooteplage over de landẽ/ want de
hoverdie/ overdaet/ giericheyt/ ongerechticheyt/ haet nijt oncuyſhedẽ en alle booshe-
den ſijnte ſeer vermenichfuldicht/ en nemen de overhant by allen ſtaten van volcke,
ten mach niet beſtaen.

Hovelinck. Tis waer/ en ic bekenne ooc/ ſonder Gods lanckmoedicheyt/ wy waren
al lange vergaen/ eñ iſt dat wy al gelijc ons niet en beteren ſo ſullen voor ſeker de ſtraf-
fen niet achterblijven/ maer de Heere heeft verſcheyden roeden daer met hy geeſſelen
kan/ doch mijn hoop is dat hy ons door den Spangiaert niet langer ſal kaſtijden/ di
roede moet int vier hy is op thoochſte geweeſt/ hy is int dalen/ hy ſal noch meer ver-
nedert wordẽ/ ſijn eygen volc heeft hem den ondergānc al lange voorſeyt/ onſenthalv
laet ons God biddẽ dat hy onſe overheden met eendrachticheyt wil begaven/ eñ dat ſy
in haer regeeringen voor al Gods eere mogẽ ſoecken/ eñ des lants welvaren: laet wy
ooc dẽ Heere vreeſen/ hem en onſe overhedẽ gehoorſaemheyt bewijſen/ gedult hebben
een yegelic in ſijnen ſtaet/ den Eeldom/ dẽ Borger/ den Lantman/ den Schipper/ rijck
eñ arm/ verwachtende een geluckige wtkomſte/ de werelt is lange met oorloge ghe-
plaecht/ maer tvolc wert langs ſo boſer: laet ons biddẽ om ſtraffẽ daer door wy mo-
gẽ gebetert wordẽ/ op dat wy niet heel verloren gaen/ maer tẽ laetſtẽ behoudẽ werdẽ.

Borger. Dat moet waer ſijn/ tſal doch hier een ent nemen.

Schipper. Gelt gelt gelt.

Lantman. Daerom iſt al te doen/ nu komen wy daer wy ſcheyen ſullen/ gedien
maets/ en danck heb van goet geſelſchap.

Hovelinck. Adieu/ elck bewaer ſijn beurs en tonge.

Schipper. Wy hebbẽ vandẽ prins geen quaet geſeyt/ noch daer is niemant te na ge-
ſproken alſt wel verſtaen wort/ ic mocht wel lijdẽ dattet al in druck ware/ ſo wel als
ander Droomen/ die hier dick vertelt en geleſen werden.

Borger. Daer is druck genoech inde werelt.

Een armen ruyter ſat aen troer/ die hoorde al deſe Schuytpraetgens/
Hy heeftſe den Drucker weder vertelt/
Dus comen ſy weder inden Druck geſtelt/
Als meer ander/ om crijgen gelt.